

Conclusions del projecte “Model acompanyament a les famílies”

Versió 1_24

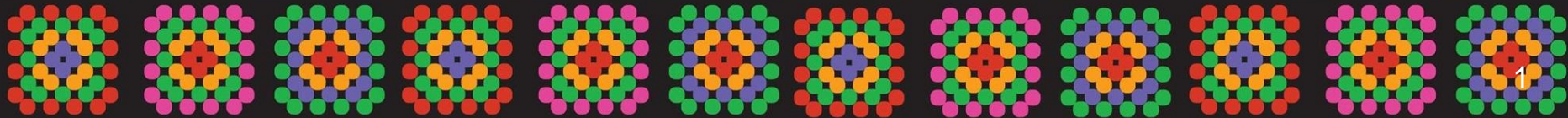

***Tot està en funció de la distància,
de si tenim a les persones a prop o lluny.***

Cap al far, de Virgínia Woolf

El resultat final, en clau de conclusions de tot el treball col·lectiu desenvolupat durant el període 2021-2024 des de la TIAB, en el marc del projecte “**MODEL D'ACOMPANYAMENT A LES FAMÍLIES**”, l’hem organitzat mitjançant un **TETRALEMA** amb les categories següents:

- **Elements CONVERGENTS:** allò a l’entorn del qual hi ha un clar consens sobre el que ha de sustentar el Model d’acompanyament a les famílies.
- **Elements CRÍTICS:** allò a l’entorn del qual hi ha consens, però que reclama revisió d’alguns aspectes (tensions, límits, obstacles, resistències...).
- **Elements PRECARIS:** aspectes que no funcionen o que han tingut un desenvolupament limitat i que reclamen un impuls quantitatiu i qualitatiu, perquè són claus per garantir bones pràctiques.
- **Elements EMERGENTS:** idees i plantejaments que són innovadors o que no necessàriament ho són, però que es consideren essencials i, per tant, s’han de recuperar.

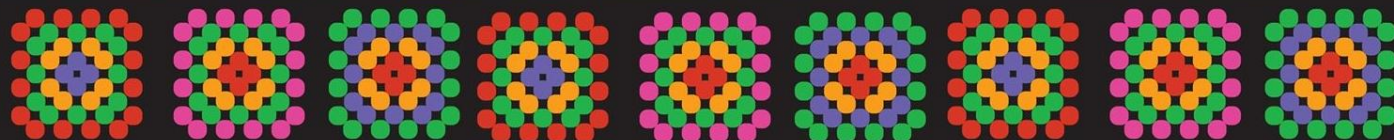

A. Elements CONVERGENTS

- **El vincle, la relació social i educativa amb rols diferenciats, és el nucli central de l'acompanyament.** És bàsic trobar en el context de la relació la distància adequada per a que els diferents actors desenvolupin el seu rol (la família el seu rol protagonista i el/la professional el seu rol motivador i facilitador). Conforme es va creant el vincle es construeix un context de confiança i de complicitat.
- **L'instrument clau de l'acompanyament a les famílies és la comunicació,** un diàleg fluït i permanent, basat en la lliure expressió, l'escolta activa, l'assertivitat, la presa de decisions per consens... Només existeix realment acompanyament si es pot garantir l'absència de judicis de valor (prejudicis), el respecte mutu i l'empatia recíproca, el compromís... Tot això, al servei de que la família desenvolupi al màxim totes les seves potencialitats.
- **L'acompanyament es sustenta en les capacitats** que tenen i/o poden desenvolupar les famílies (versus l'enfocament basat en el dèficit i/o la patologia). Sovint el primer pas per activar les pròpies capacitats de les famílies passa per fer-les conscients de que les tenen. La competència professional té a veure amb la nostra capacitat de fer competents a les famílies per a que puguin gestionar la seva pròpia vida i assolir les fites vitals que es proposin,
- **Quan acompanyem a una família és indispensable respectar les seves decisions i els seus ritmes,** comptant sempre amb la seva voluntarietat i motivació, generant confiança en ella mateixa i fent-la conscient dels seus drets. 4
- **L'acompanyament implica un procés que avança de la dependència a l'autonomia i a l'apoderament,** en el marc de relacions horitzontals. Aquestes relacions reclamen continuats ajustos. El procés cap a l'autonomia no és lineal, ja que al llarg d'ell existeixen pujades i baixades, avenços i retrocessos (però mai es retrocedeix al punt d'inici).
- **Els resultats de l'acompanyament són pràctics i concrets.** Sovint el millor resultat és la pròpia vivència i l'aprenentatge que es genera durant l'acompanyament. No sempre és fàcil mesurar els resultats de l'acompanyament, sobretot, degut al dinamisme dels processos, però és imprescindible avaluar-los, per tal de millorar el suport que oferim a les famílies.
- **El/la professional que acompanya té un rol dinamitzador i de guia, però també té limitacions de tipus intern i extern.** És clau que el/la professional sigui conscient d'aquestes limitacions i les pugui gestionar de la forma més eficaç possible, comptant amb els recursos i suports necessaris en cada moment i situació.
- **L'acompanyament a les famílies es desenvolupa al llarg de diferents fases:** 1) la d'acollida que és clau per a la creació del vincle i l'ajust d'expectatives; 2) la de codiagnòstic i pla de suport, en la qual s'estableix el full de ruta flexible i reajustable en tot moment; i 3) la d'avaluació i tancament que permet valorar l'assoliment d'objectius, aprendre i millorar a partir de l'experiència.
- **És estratègic connectar i articular, dins de marcs programàtics,** el conjunt de les iniciatives de suport individual/familiar que s'ofereix a les famílies amb altres formules de resposta de caràcter col·lectiu (grupals i comunitari).

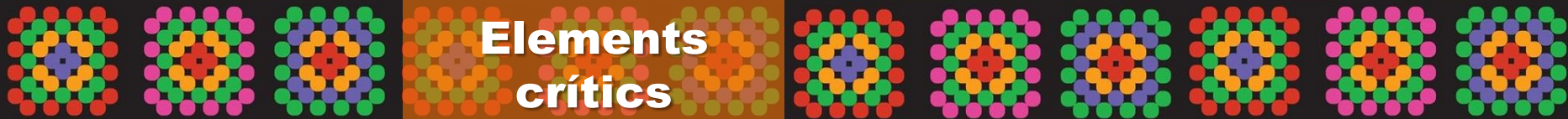
**Elements
convergens**

A photograph of a cobblestone path. The stones are light-colored and irregularly shaped. Several stones are replaced by colorful, textured mats in various colors including green, blue, yellow, pink, purple, orange, and red. A semi-transparent orange banner is overlaid across the middle of the image, containing the text 'B. Elements CRÍTICS'.

B. Elements CRÍTICS

- **Existeixen contradiccions evidents entre el sistema horitzontal**, amb relacions simètriques i de confiança orientades a fomentar l'autonomia, en el qual s'ha de fonamentar sempre l'acompanyament a les famílies, **i els sistemes verticals predominants en les nostres organitzacions**, basats en la jerarquia, el poder i el control.
- **Es detecta un clar desequilibri entre el discurs dels drets reconeguts i l'abast dels recursos públics disponibles** actualment, i les estratègies per garantir i satisfer a la pràctica aquests drets.
- **Encara existeixen serveis i projectes adreçats a les famílies que tenen un caràcter poc normalitzador** i, fins i tot, estigmatitzador.
- **Malgrat la necessitat de prestar un suport integral a les famílies, es fa patent encara una elevada fragmentació i sectorització dels serveis** que atenen a les famílies. Entre altres, una clara conseqüència és la duplicació de respostes i la manca d'optimització dels recursos.
- **Els itineraris d'acompanyament a les famílies**, que necessàriament han de ser personalitzats i fets "a mida", **requereixen d'una flexibilitat i una fluïdesa que entra en conflicte amb la rigidesa i la burocràcia** imperant en les nostres organitzacions.
- Hi ha sovint tensió a l'entorn del factor temps. Freqüentment **col·lisiona el temps i els ritmes de les famílies amb el temps i els ritmes de les institucions**. La tendència general és a imposar-se el temps institucional al de les famílies, forçant processos que sovint tenen efectes indesitjats.
- **Les necessitats de suport de les famílies són molt diverses i canviants, però els repertoris de resposta** (no existeix un catàleg de ciutat de suport a les famílies en els diferents àmbits i etapes de la seva vida) **tenen una tendència constatable a la rigidesa i a l'estandarització**. A més, no s'actualitzen en sintonia a com evolucionen i canvien les necessitats reals i les expectatives de les famílies. Tampoc s'adapten a la diversitat de famílies existent a la ciutat, les quals tenen totes els mateixos drets.
- **L'oferta actual de suports a les famílies és diversa i dispersa, i no es sustenta en un coneixement i anàlisi de la realitat fiable i actualitzat**. És crític que no existeixi un observatori o sistemes d'informació disponibles que permetin monitoritzar permanentment l'evolució de les dinàmiques i fenòmens vinculats a la vida, a les necessitats i a les demandes de les famílies.
- Els dèficits vinculats al coneixement de la realitat també estan associats a **l'absència d'una planificació estratègica de ciutat en l'àmbit del suport a les famílies**. Sense aquest marc planificador general, no és viable, sota una unitat de criteri i una garantia d'equitat, adaptar les respostes a la singularitat de cada territori i dels diferents col·lectius.
- **No existeix un marc estable de treball en xarxa que permeti articular a la ciutat itineraris de suport a les famílies en els diferents moments del cicle vital** que, a la pràctica, garanteixin el continuïum d'atenció. Cal garantir els suports orientats a l'afrontament dels moments de transició del cicle vital i aquells episodis estressants o de crisi que hagin d'afrontar les famílies.

C. Elements PRECARIS

■ S'observen dèficits en tres eixos transversals que es considera bàsic incorporar en l'acompanyament a les famílies:

- ▶ Treball comunitari (no sempre es té en compte a la família immersa en el seu entorn comunitari i a aquest com a font de suport).
- ▶ Perspectiva de gènere (els patrons de la cultura patriarcal encara estan molt presents en el procés de criança).
- ▶ Interculturalitat (encara certes respostes tenen un biaix etnocèntric i no contempen l'atenció a la diversitat).

Hi ha un discurs que posa en valor i reivindica aquestes tres perspectives, però no hi ha aterratge decidit a la pràctica, degut sobretot a: la manca de prioritització polític-tècnica, els propis dissenys organitzatius, la precarietat laboral, etc.

■ Existeix poc reconeixement professional i humà de les figures que realitzen l'acompanyament que sovint no disposen de suports suficients, ni condicions favorables, per realitzar la seva tasca.

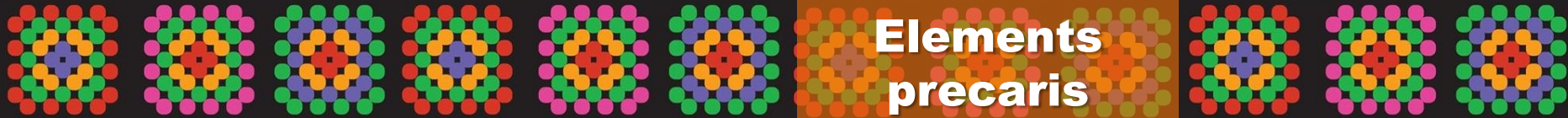
■ Desincronització entre la motivació i els avenços metodològics que incorporen els i les professionals, i els recursos disponibles (i les dificultats de gestió d'aquests recursos). Sovint la resposta professional es dona des del voluntarisme, el sobre esforç, la precarietat de recursos i la manca de reconeixement de la tasca que es realitza. Tot això provoca que qualsevol avenç sigui molt precari i poc sostenible.

■ Sovint el canal de recepció de demandes de suport de les famílies és l'atenció individual i les respostes s'ofereixen per aquest mateix canal. **Freqüentment no es contempla la possibilitat d'activar respostes més de tipus col·lectiu** (grup i/o comunitàries). Els i les professionals ens consta que voldrien fer-ho, però sovint no tenen el temps, els recursos, la formació i l'acompanyament necessaris.

■ **Més enllà del suport formal que prestem els/les professionals, és important promoure altres alternatives de suport natural i informal** en el marc de la xarxa comunitària, i de generar estratègies situades en el territori que optimitzin i articulïn les diferents fonts de suport. Sovint no es valora prou aquestes altres formes alternatives de suport i/o es sobrevalora el suport formal (professional).

■ **Les pràctiques de promoció i prevenció són minoritàries.** Les dinàmiques de resposta a les famílies encara són força reactives, és a dir, s'actua quan ja existeix un problema, dificultats o una patologia (i no sempre en la fase inicial d'aquests episodis).

■ **Existeixen pocs projectes o iniciatives de suport a les famílies plantejades en clau d'aliança**, és a dir, que siguin promoguts conjuntament entre diferents serveis/entitats. Cal avançar cap a una cultura més cooperativa, amb l'objectiu compartit de promoure i oferir suport a les famílies. Això ajudaria també a optimitzar recursos.

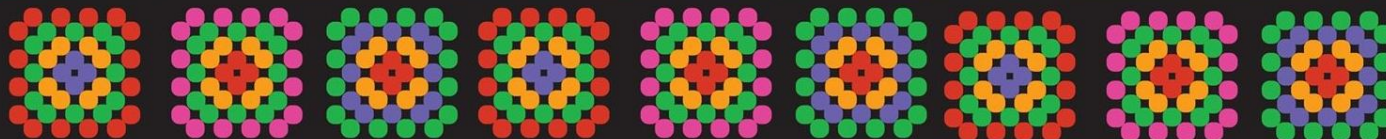

D. Elements EMERGENTS

- **S'evidencia la rellevància dels factors vinculats a l'afectivitat i a les emocions** que són elements clau en els processos d'acompanyament. Durant molt de temps, també en el camp de la intervenció en l'àmbit de l'atenció a les persones, s'ha imposat la dissociació raó/emocions i s'ha considerat poc professional l'atenció a l'esfera emocional i afectiva.
- **Es constata la importància de la cura i el benestar emocional de les persones implicades en l'acompanyament** (famílies i també professionals). Seria interessant transitar d'un paradigma de l'atenció centrat en la persona/família a un nou paradigma de l'atenció centrada en leS personeS que participen en el procés d'acompanyament. Si en l'acompanyament la interacció família-professional és l'element nuclear, no té sentit focalitzar només en un d'aquest elements.
- **És molt rellevant el treball d'autoconeixement i de gestió d'un/a mateixa**, a partir de l'evidència de que l'experiència vital i familiar dels o les professionals condiciona el suport que prestem a les famílies. Necessitem entorns organitzatius i de treball sensibles a això i que promoguin i donin suport a l'atenció a aquests aspectes.
- **Cal evolucionar cap a una concepció de l'itinerari d'acompanyament a les famílies com a procés flexible de coneixement-acció**, que reclama incorporar una lògica circular versus una lògica lineal del procés d'intervenció. És evident que coneixem quan actuem i actuem quan coneixem, i aquest és un procés que es desenvolupa de forma permanent i en espiral, i no puntual i lineal.
- **Tenim el repte i la responsabilitat d'humanitzar el suport a les famílies, incorporant la mirada i la veu d'aquestes**. Cal explorar noves estratègies que promoguin i facilitin la participació de les famílies, considerades com a subjecte de la intervenció i no com a objecte. Això implica reconèixer en el suport prestat a les famílies el seu paper protagonista. Cal donar veu a les famílies no només pel que fa a la valoració de les respostes de suport que reben, sinó també co-diagnosticant la seva pròpia realitat i necessitats, i co-dissenyant els serveis i els suports que s'adrecen a elles.
- **Cada vegada està més clar el paper clau del saber arrelat a l'experiència, a partir de sistematitzar i reflexionar sobre la pràctica**, generant aprenentatge en el marc de processos de millora contínua. Durant molt de temps, aquest saber pràctic ha estat molt menysvalorat. Cal dissenyar i activar estratègies de gestió del coneixement, per tal que els nostres serveis/entitats i la pròpia xarxa es converteixin en generadores permanents d'intel·ligència col·lectiva.
- **Tenim també el repte d'explorar noves modalitats d'avaluació de les pràctiques de suport a les famílies amb una orientació preventiva**, per tal de demostrar amb rigor i fiabilitat la seva eficàcia i rendibilitat. És necessari anar més enllà del discurs genèric i abstracte sobre la importància de la prevenció, incorporant altres lògiques argumentatives i metodologies (per exemple, l'estudi dels costos de la no intervenció).

10

**Elements
emergents**

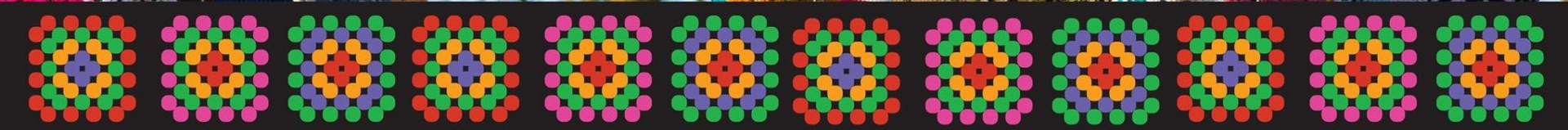
Membres de l'equip de projecte (2021-2024)

- Irene Ramos i Eva Morlesin (Casal dels Infants)
- Miguel Àngel Franconetti, Laura Méndez, Rocío Serrano i Guiomar Trullols (Fundació Privada Pere Closa)
- Marta Camps i Verónica Zanga (ISOM SCCL. Gestió de projectes socials)
- Xesc Elías, Santi Ferrando i Pere Castañé (Espai Polivalent / Maristes i Càritas)
- Núria Martínez i Noelia Liebana (Fundació Natura i Joventut)
- Esther Estallo i Pol Vergara (ASAUPAM)
- Cristina Sánchez (FAMPAS)
- Sílvia López (Atenció primària i comunitària de Salut / BSA)
- Silvia Fernández (Atenció primària i comunitària de Salut / ICS)
- Eva Roquet, Lúdia Rubió, Teresa Castilla i Georgina Martínez (Equip d'Atenció a la Infància i Adolescència / IMSP)
- Ma Luisa Simón i Laia Bellostes (Centre de Desenvolupament Infantil i Atenció Precoç / IMSP)
- Anna Vallmitjana, Victòria Casanovas, Marta García, Montse Sabadell i Joan Bastardas (Centre de Salut Mental Infantil i Juvenil I i II / BSA)
- Marta Gisbert, Eva Expósito, Susanna Campos, Margarita Guaita i Núria Violant (Serveis socials / Ajuntament de Bdn)
- Mari Carmen Cantos (Servei de Feminismes / Ajuntament de Bdn)
- Maria José Marroquín (Departament de migracions / Ajuntament de Bdn)
- Francisca Paneque (Servei d'Educació / Ajuntament de Bdn)
- Sílvia Navarro Pedreño (Secretaria tècnica de la TIAB)

Click aquí

**Continuem
col·lectivament
construint ponts**

Badalona, juny 2024

